

KENMERKEN VAN GROEPEN

Drie groepsvormen: leergroep, sociale groep, werkgroep

Mensen die iets **met elkaar doen**, zoals spreken, spelen of werken, vormen een **groep**. De leden hebben met elkaar te maken en zijn gericht op een meer of minder duidelijk gemeenschappelijk doel of een gemeenschappelijke inhoud. Drie soorten groepen kunnen worden onderscheiden, al naar gelang het gebied waarop dit doel ligt, namelijk leergroepen, sociale groepen en werkgroepen.

Leergroep

In de leergroep zijn mensen bij elkaar, die - uiteindelijk ieder voor zich - iets willen leren. Het doel van het samen-zijn of met elkaar werken is dus, dat ieder voor zich zelf iets kan meenemen, er "wijzer van wordt". In het "midden van de groep" staat een bepaalde **inhoud** (thema). De leden zijn veel meer op de inhoud dan op elkaar gericht. De onderlinge samenhang gaat niet verder dan dat men de leersituatie voor elkaar mogelijk maakt; de deelnemers staan dus in principe vrij ten opzichte van elkaar en zij behoeven geen verantwoordelijkheid voor een gemeenschappelijk resultaat op zich te nemen.

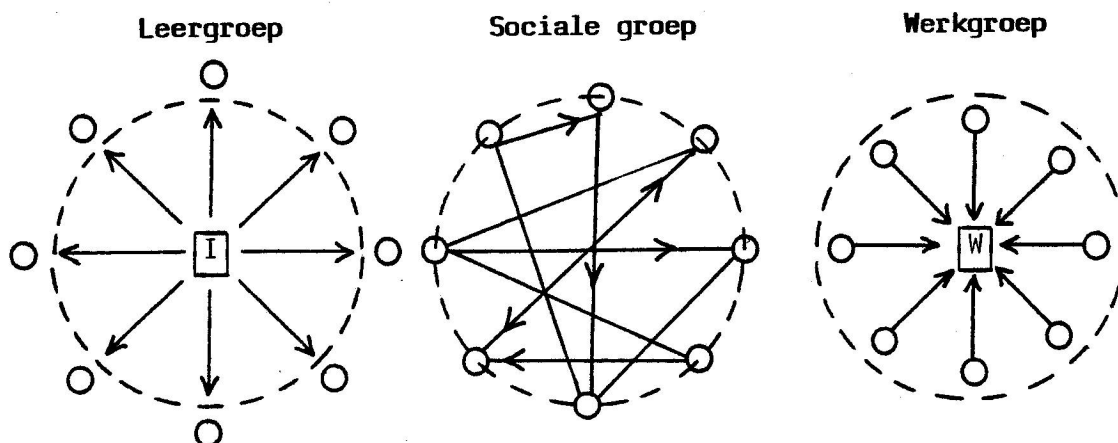
Sociale groep

Groepen die tot stand komen, omdat het hoofddoel van de deelnemers is, elkaar te leren kennen, **contact** met anderen te hebben, elkaar te **ontmoeten** of iets gemeenschappelijks te **beleven**, b.v. gezelligheid, vatten we samen met de term "sociale groepen". De groepsactiviteit is meestal **gesprek** of **spel**. Deze gesprekken en spelen zijn niet gebonden aan een vaste inhoud of een vast doel, dus ook niet aan een procedure. Zij kunnen daardoor òf vervluchtigen tot vrijblijvende conversatie of spontane activiteiten, òf zich verdichten tot een creatief gebeuren. De leden zijn meer op elkaar dan op een bepaalde inhoud of een gemeenschappelijk resultaat gericht. Het al of niet geslaagd zijn van deze groepen **wordt afgemeten aan de groepssfeer** (het was inspirerend, gezellig, saai, enz.). In het "midden van de groep" zijn dus de **mensen en hun interactie**.

Werkgroep

Het doel van deze groep is een gemeenschappelijk **resultaat** te bereiken (conclusie, besluit, produkt). Dit resultaat komt tot stand door een veelheid van bijdragen van de leden en de afstemming daarvan op de juiste wijze en het juiste tijdstip. Dat vergt **samenwerking** en **organisatie**. In werkgroepen zijn de leden het meeste op elkaar aangewezen; van de bijdragen der leden en hun samenwerking hangen succes en mislukking van het geheel af. Bij gesprekken en werkzaamheden zijn de **werkwijze** en de **procedure** van belang om het beoogde resultaat te bereiken. In het "midden van de groep" staat het te bereiken doel, waarvan de individuele en gemeenschappelijke activiteiten afgeleid worden. De informatie waarover de leden beschikken en de omgang met elkaar hebben een ondergeschikte betekenis, namelijk als voorwaarden om het werkdoel te kunnen bereiken.

De hoofdkenmerken van de drie soorten groepen kunnen we in de volgende beelden weergeven:

In de leergroep is de inhoud (I) gegeven. Deze is uitgangspunt en voorwaarde voor gemeenschappelijke activiteit. Het doel daarvan ligt in de deelnemers (kennis, vaardigheid, enz. die je kunt **waarnemen**). Er is dus één gemeenschappelijke inhoud en er zijn zoveel doelen als er deelnemers zijn.

In de werkgroep is het werkdoel (W) gegeven en moet door de bijdragen van de medewerkers tot stand gebracht worden. Voorwaarde daartoe zijn de individueel verschillende informatie en capaciteiten (vroegere leerresultaten) van medewerkers. Er is dus één gemeenschappelijk doel en er zijn zoveel inhouden als er medewerkers zijn.

In de sociale groep zijn inhoud noch doel gegeven, maar komen uit de **interactie** tussen de mensen tot stand en hebben hun betekenis overwegend in het hier en nu van de groepssituatie.

De deelnemers van de leergroep staan in principe buiten de "groepssituatie" (weergegeven door de kringlijn). Dat blijkt b.v. daaruit, dat de leersituatie door kan gaan als deelnemers niet meer aanwezig zijn. De deelnemers staan dus (betrekkelijk) **vrij** t.o.v. elkaar.

De medewerkers van een werkgroep staan daarentegen in de groepssituatie. Hun functie is deel van die situatie, zij kunnen niet gemist worden (als persoon eventueel wel vervangen door een ander).

In de sociale groep vormen de mensen zelf met elkaar de groepssituatie. Ze staan er enerzijds vrij in (daardoor is creativiteit mogelijk), anderzijds zijn ze deel van de situatie, die door de acties van allen ontstaat.

Drie kenmerken van groepsactiviteiten: inhoud, interactie, proces.

Van elke groepsactiviteit zijn de volgende aspecten te onderscheiden:

1. Wat men doet, over wat men spreekt - de **inhoud** (informatie, gedachten, meningen, enz.).
2. Hoe, langs welke weg men tot een doel komt - het **proces** (voortgang, plan, procedure, e.d.).
3. De wisselwerking tussen de mensen, hoe men met elkaar omgaat, elkaar beïnvloedt - de **interactie** (communicatie, onderlinge relaties en de wijze van samenwerking).*

Nu is het duidelijk, dat in de leergroep de inhoud, in de sociale groep de interactie en in de werkgroep de voortgang het belangrijkste aspect is. In elke groep zullen echter ook de andere aspecten een kleinere of grotere rol spelen. De interactie zal in de leergroep vooral het karakter van communicatie hebben (uitwisselen van informatie e.d.) en in de werkgroep die van samenwerking. In de sociale groep zijn vooral de onderlinge relaties bepalend. Dat maakt het mogelijk de drie soorten groepen nader te karakteriseren.

Leergroepen

Er zijn leergroepen, waarin de inhoud overwegend door doceren gebracht wordt (les, college, lezing). De interactie tussen deelnemers is dan zeer gering en samenwerking is niet nodig.

*Zie verder: Aspecten van het groepsgesprek, syl. 1385.

Ieder neemt van de inhoud datgene op, wat hij zelf verwerken en gebruiken kan. Een leergroep (die niet te groot is) kan echter ook een gesprek met elkaar voeren (leergesprek, discussie) om een inhoud te verwerken of een thema met elkaar te verdiepen, wat ook gebeuren kan door een "leerspel" (b.v. rollenspel). Dat betekent dat de leergroep zich ook als een sociale groep moet gedragen. Hoe beter de sfeer is, des te groter zal het leereffect voor allen zijn. Ten slotte kan een leergroep ook aan een gemeenschappelijke taak werken (leer-werkstuk, leer-project). Doel van dit werk is niet het resultaat (dan zou het een werkgroep zijn), maar datgene wat ieder aan het totstandbrengen ervan leert. De werkgerichte houding van de deelnemers (zoals boven bij de werkgroep beschreven) is echter een belangrijke voorwaarde voor het leereffect. De noodzaak tot samenwerking daarbij betekent, dat de groep ook als sociale groep functioneert. Wil men deze drie soorten leergroepen een naam geven, dan kan men b.v. spreken van: **lesgroep**, **discussiegroep** (of rollenspelgroep) en **studiegroep** (leer-werkgroep).

Werkgroepen

Waar groepen een overeengekomen plan **uitvoeren**, zijn de kenmerken van de werkgroep het meest zuiver aan te treffen. De inbreng van ieders bijdrage in de juiste vorm en op de gewenste tijd en het bewaken van de **voortgang** van het werk zijn de belangrijkste taken van de groep om het doel te bereiken. Kennis van het plan, individuele vakkundigheid en een soepele omgang van de medewerkers onder elkaar zijn "voorwaarden" daartoe, d.w.z. dat ze reeds als vanzelfsprekend aanwezig zijn en er tijdens het werk niet aan "gewerkt" hoeft te worden.

Waar groepen werken aan het tot-stand-komen van een doel en plan is oordeelsvorming nodig. Deze vindt plaats in gesprekken of experimentele situaties, waar geprobeerd wordt uit te vinden welke de meest geschikte condities voor mogelijke oplossingen zijn. Daarbij spelen houdingen, voorkeuren, enz. van de groepsleden een grote rol; dat betekent dat de werkgroep zich ook als sociale groep moet gedragen (dus daaraan ook bewust in de oordeelsvorming werkt).

Elk plan voor een (nieuwe) activiteit moet rekening houden met de bestaande toestand en de daarin aanwezige al of niet veranderbare factoren. Om tot een besluit te komen moet de groep zich een **beeld vormen** van deze gegevens, d.w.z. informatie, inzichten, enz. verkrijgen.

Tijdens de beeldvorming zal een werkgroep zich dus primair als een leergroep moeten gaan gedragen! Dit vergt een andere instelling dan die van het besluiten en uitvoeren.